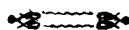

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ

Ο

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥΣ

Τὸ ὄνομά σου λήσεται εἰς γενεάς,
καὶ τὸν ἔπαινό σου ἐξαγγελεῖ ἡ ἐκκλησία.

1871. Μαῖο 16

Αθηνῶν

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠΟΪΣ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

(Παρά τῃ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ἀριθ. 4.)

1871

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ

Ο

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

---

*Τὸ ὄνομά σου ξησεται εἰς γενεάς,
καὶ τὸν ἔπαινόν σου ἐξαγγελεῖ ἡ ἐκκλησία.*

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠΟΙΣ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

(Παρά τῆ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ἀριθ. 4.)

1871

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

16370

ΣΤΕΦΑΝΟΥ Ι. ΡΑΛΛΗ

ΠΡΟΞΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ

ΚΤΛ. ΚΤΛ.

Κύριε,

Διασήμον υποθέσεως πολήμα ἀρήκει ῥ' ἀρατεθῆ εἰς διάσημον ἄνδρα. Ὡς τοιοῦτον δικαίως ἐξελεξάμην Σε, ὅστις, ἐκτός τοῦ δι καταέχεις πολλὰς ἀρετὰς καὶ προσόντα δικαιούντα τὴν ἀγιέρωσιν, πολλὰς μοὶ ἔδωκας ἀφορμὰς ἵνα ἐγκωμῶμαι εἰς τὴν Σὴν εὐροίαν καὶ φιλίαν.

Α. ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ

Ο

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

*Καὶ αἰ ἰορταὶ αὐτῶν εἰς πένθος
μεταστραφῆσονται.*

ΒΙΝΑΙ νόξ· πυκνή σκοτία τὸ Βοζάντιον καλύπτει·
Εἰς νεφέλας ἢ σελήνη τὴν λευκὴν μορφήν τῆς κρύπτει.
Τῶν κυνῶν τῶν ἐνσκηνοῦντων εἰς τὰς ἀγίας τὸ πλῆθος
Ἰλακτεῖ, δεινὰ σημερινόν, γοερῶς καὶ ἀσυνήθως.
Εἰς ὀμίχλην ἢ ἀγία
Συγκαλύπτεται Σοφία,
Καὶ μετὰ φωνῶν βαρβάρων
Ἄτακτοι σωροὶ προβαίνουν περιπόλων Γενιτσάρων.

Εἶναι νύξ και ὄρα πένθους· ὁ σωτὴρ παντὸς τοῦ κόσμου
 Καθαρᾶς ἐντὸς σινδόνης ἀπετέθη και εὐόσμου,
 Καθελὼν ἀπὸ τοῦ ξύλου εἰς καινὸν αὐτὸν μνημεῖον
 Ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας μετὰ μύρων θάπτει θείων.

Εἰς τὸν τάφον τοῦ Κυρίου

Ἄθικτα τοῦ Πραιτωρίου

Τῆς σφραγίδος τὰ σημεῖα,

Και παραφρουρεῖ τὸν ζῶντα ὡς νεκρὸν ἢ κουστῶδια,

Ἐκ τοῦ τάφου πρὸς τὰ ὕψη ὁ Θεάναξ μετ' ὀλίγον
 Μετὰ δόξης ἐπ' αὐλῶν ἐγερεθῆσεται πτερυγῶν.
 Οἱ πιστοὶ «Χριστὸς ἀνέστη» ἀνακράζοντες συμφώνως,
 Ἄνυμνήσουσι τὴν ὄντα εἰς αἰῶνας ἀπ' αἰῶνος·

Εὐλογήσουσι τὴν θείαν

Δύναμιν και πανσοφίαν,

Κ' ἐννοήσει ὁ Ἑβραῖος,

Ὅτ' εἰς θάνατον ἐδόθη ὁ ἀθάνατος ματαίως.

Ἄλλοτε χαρὰ ὁποία τῶν χριστιανῶν μεγάλη!
 Ἐξ ἀλαλαγμῶν ἡ φύσις και ἀσμάτων ἀντελάλει·
 Ἄλλ' ὁ ἄπιστος, τὸ τέκνον προπατόρων μαισιφόνων,
 Ὁ κατέχων παρανόμως τῶν Βυζαντινῶν τὸν θρόνον,
 Ὁ τὰ ὠτὰ του εὐφραίνειν
 Ἐκ κλαυθμοῦ ἀδικουμένων,
 Τὴν χαρὰν τῶν ὑπηκόων
 Ἔσπευσε νὰ τρέψη πάλιν εἰς πικροὺς κλαυθμοὺς και γόνον.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

7

Περὶ τὸ πατριαρχεῖον πᾶσα φύσις νεκρωμένη,
Καὶ λυχνία πᾶσα εἶναι πρὸ πολλοῦ ἀπεσβεσμένη·
Μόνον φῶς, ἐντὸς ἡσύχου, παραμέρου δωματίου,
Φῶς μικρὸν καὶ τρέμον λάμπει πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου,
Καὶ σεβάσμιός τις γέρον
Προσευχὰς θερμὰς προφέρων
Ἰσταται πρὸ τῶν εἰκόνων,
Ἐπὶ χρυσοφύλλου βιβλίου νοῦν καὶ βλέμμα προσηλώνων.

Ἄγρυπνος ὁ πατριάρχης ¹⁾ καὶ περίλυπος καὶ κλαίων,
Ὡς ὁ θνήσκων κύκνος, ὕμνον ἀναμέλπει τελευταῖον.
Καὶ αὐτὸς πληγὴν θανάτου φρικαλέην περιμένων
Τὸν Θεὸν ἐπικαλεῖται ὑπὲρ τῶν θανατουμένων·
Τὸν Θεὸν ἐκαίνον, ὅστις
Εὐσπλαγχνος καὶ λαιώστης
Διὰ χάριτος ἁγίας
Τὴν δεινὴν νὰ παύσῃ σπάθην δύναται τῆς ἀπωλείας.

Πόσα σφάγια καὶ πόσα καθημάτωσαν τοὺς δρόμους!
Οἱ ἀρχιερεῖς συνοίκους ἔλαβον ληστὰς ἀνόμους. ²⁾
Τῆς Πηγῆς τῆς Ζωοδόχου ³⁾ ὁ ναὸς κατηδαφίσθη·
Ἐκ τοῦ ἱεροῦ κυπέλλου ὁ κακοῦργος ἐμεθύσθη.
Κεφαλὴν εἰς Τοῦρκος σείει
Βασανίζονται μυριοί,
Καὶ καράτομον τὸ πτόμα
Τοῦ Μουρούζη Κωνσταντίνου ⁴⁾ κείται ἄταφον ἀκόμα.

Ἐφθασεν ἰδοὺ ἡ ὥρα· ὁ πρῆστύτης καταβαίνει·
 Τοῦ ναοῦ ἐντὸς ἡ ποιμνὴ τὸν ποιμένα περιμένει.
 Ἐνδον Πάσχα, Πάσχα μέγα, τῶν πιστῶν ἡ σωτηρία,
 Καὶ ἀγάπης περιπτύξεις, καὶ πανήγυρις ἁγία,
     Καὶ φιλήματα εἰρήνης
     Καὶ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης,
     Ἄλλ' ἐκτὸς στρατὸς σταθμεύει,
 Καὶ τῶν πανηγυριζόντων βῆμα πᾶν κατασκοπεύει.

Τὸν λαὸν ὁ ἱεράρχης εὐλογήσας ἀπολύει·
 Ἡ φωνὴ του, ὡς πενθοῦσα, λυπηρόν τι προμηνύει.
 Ἄνεχώρησαν σιγῶντες οἱ πιστοὶ κ' ἐν ἀθυμία.
 Σκυθρωπότης εἰς τοὺς οἴκους, εἰς τοὺς δρόμους ἐρημία.
     Ἄλλαχοῦ ἀντήχουν θρήνοι
     Καὶ κλαυθμὸς κλαυθμὸν ἐκίνει,
     Μόνον γέλως ἀντὶ θρήνων
 Εἰς τὰ στόματα τῶν Τούρκων, τῶν Ἑβραίων, τῶν Λατίνων.⁵⁾

Ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ Πάσχα ἐπὶ τῆς τραπέζης κεῖται·
 Εἰς τὴν τράπεζαν ὁ νῆστις πατριάρχης προσκλαίεται,
 Ὅτε χεῖρες κακοβούλων, ὅτε χεῖρες παρανόμων
 Σύρουσι τὸν ἱεράρχην ὡς κακοῦργον εἰς τὸν δρόμον·
     Καὶ ἀθύμως ἐρχομένη
     Ταῦτοχρόνως ἀναβαίνει
     Σύνοδος ἀρχιερέων
 Νὰ ἐκλέξῃ ἀντ' ἐκείνου ποιμενάρχην ἄλλον νέον.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Εἰς τ' ἀνάκτορα τ' ἀρχαία τῶν ἐνδόξων Κωνσταντίνων
Ὁ κατάδικος ἀπήχθη μετ' ὀλίγον ἐξ ἐκείνων
Ἐπὶ λέμβου μετετέθη, καὶ τοῦ μάρτυρος πλησίον
Ὁ αἰμοχαρὴς ἐπέβη ἀρχηγέτης τῶν δημίων.

Ἡ πομπὴ πορευομένη

Ἐπ' ἀριστερὰ προβαίνει,

Καὶ ἡ λέμβος τοῦ φρουράρχου

Προπορεύεται τῆς λέμβου τοῦ σιγῶντος πατριάρχου. 6)

Διασχίζουσαι τὸ ὕδωρ αἱ ταχεῖαι λέμβοι πλέουσι
Εἰς τὴν παραλίαν Τοῦρκοι καὶ ἀλλόθρησκοι τυφρέουσι.
Τέλος εἰς τὴν ἀποβάθραν ἐφθασαν τοῦ Φαναρίου
Ἐκ τοῦ ἀπεχθοῦς ἐξήλθεν ὁ πρῶτος ἀκατίου.

Ἐνοπλοὶ αὐτὸν φρουροῦσι

Βλασφημίαι ἀντηχοῦσι,

Καὶ πληθὺς πεποικνωμένη

Συνωθεῖται, συμβαδίζει καὶ τὸ τέλος περιμένει.

Βήματα προβάς ὀλίγα ἐγονάτισεν ὁ γέρων
Ὡσεὶ πρὸς καρχομίαν κεφαλὴν λευκὴν προσφέρων.
Ἄλλ' ὁ δῆμιος, λακτίσας τὸ σεπτὸν ἐκείνου σῶμα,
«Βάδιζε, τῷ εἶπε, γέρων· δὲν ἐφθάσαμεν ἀκόμα.»

Καὶ ἀνώρθωσεν ἐκείνον

Χεῖρα στιβαρὰν προτείων,

Κ' ἐπορεύοντο καὶ πάλιν.

Πρέπουσαν ἀναζητοῦντες μαρτυρίου θέσιν ἄλλην.

Ἐπὶ τοῦ πατριαρχείου τὸ κλεινὸν ἠρπάγη θυμῶ
 Καὶ πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ὁδηγοῦν αὐτοῦ τὸ βῆμα,
 Περιφέροντες ὡς πταίστην τὸν ἄγνον κακίας πάσης
 Ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἠπείρου, ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς θαλάσσης,
     Λακτιζόντων τῶν δημίων,
     Ἐμπαιζόντων τῶν ἀγρίων,
     Ἴνα δῶσι μαρτυρίας
 Οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ πόντος τῆς τοσαύτης ἀδικίας.

Τὴν ὁδὸν τὴν πλείστην ἤδη τὴν πολὺδακρυον βαδίσας
 Τὰς δυνάμεις τοῦ ἠσθάνθη ὁ πρεσβύτης ἐκλυθείσας.
 Διὰ βραχιόνων τότε φύλακας αὐτὸν προθύμων
 Εἷς ἐκ δεξιῶν ἐκράται, ἕτερος ἐξ εὐωνύμων,
     Κ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνόμων
     Ἐκχολούθησε τὸν δρόμον,
     Ὡς τὸ τέκνον τῆς ἀσπίλου
 Μεταξὺ κακούργων δῶα ἀνηρτήθη ἐπὶ ξύλου.

Ἐπὶ τέλους εἰς τὴν θέσιν ἐφθασαν τοῦ μαρτυρίου, ⁷⁾
 Πρὸ τοῦ οἴκου τοῦ Ὑψίστου καὶ πρὸ τοῦ πατριαρχείου.
 Ὁ πολυάθλος τὸ πνεῦμα ἔμελλεν ἐδῶ ν' ἀφήσῃ
 Στέμμ' αὐτὸν ἐδῶ ἐνδόξου μαρτυρίου νὰ κοσμήσῃ,
     Σύμβολον ἀθανασίας
     Ἀληθοῦς καὶ μακαρίας,
     Καὶ παράδειγμ' ἀειμνήστου
 Πρὸς τὸ ποιμνιον ἀγάπης ποιμενάρχου φιλοχρίστου. ⁸⁾

Ἄλλ' ὦ θρήνων πλήρης ὄρα ! Ὡ στιγμὴ πικρῶν δακρῶν !
 Ἐξω ὕβρις καὶ ἀγχόνη, κ' ἔσω τῶν πατριαρχείων
 Παραδίδεται εἰς ἄλλον ὁ τοῦ πατριάρχου θρόνος ὅ)
 Κ' εὐφημῖαι ἀντηχοῦσι· καὶ ὑψοῦνται ταυτοχρόνως
     Ὁ μὲν εἰς εἰς τὴν ἀγρίαν
     Τοῦ θανάτου τιμωρίαν,
     Ὁ δὲ ἄλλος εἰς τὸν θρόνον,
 Τὸν διὰ δεκατεσσάρων διαλάμποντα αἰώνων,

Ὡ Γρηγόριε, τὸ νέον κόσμημα τῆς ἐκκλησίας,
 Καύχημα τῶν ὀρθοδόξων καὶ ὁ στύλος τῆς θρησκείας,
 Ὅστις τοῦ Δικαιοκρίτου τώρα κάθησαι πλησίον
 Καὶ γὰ τάγματα στολιζεις τῶν μαρτύρων καὶ ἁγίων,
     Καὶ εἰς δόξαν ἄνευ τέλους
     Θεωρεῖς τοὺς ἀρχαγγέλους,
     Μὴ παρίδης μου τὰ ἔπη·
 Τὸ γνωρίζω ποῖος αἶνος, ποῖος ὕμνος εἰς σὲ πρέπει.

Ἄλλὰ σὺ δ συγχωρήσας τοῖς βαρβάροις σου δημίσις
 Πρὸς τὴν ἀσθενῆ φωνὴν μου συγκατάβασιν δεικνύεις.
 Εἶθε ἀξιώτερός τις τὴν σὴν δόξαν ἀνυμνήση,
 Καὶ τῶν ἀρετῶν σου αἶνον ἐπαξίως μελωδήση·
     Ἄλλου εἶθ' ἐνθουσιῶσα
     Σοῦ τὰ πάθη μέλψη γλώσσα
     Καὶ τὸν νεκρικόν σου θρήνον,
 Πρὸς αἰσχύνην τῶν βαρβάρων καὶ πρὸς δόξαν τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ δεινὴ ἐπῆλθεν ὥρα ἵνα δοξασθῇ κ' ἐκείνος
 Εἰς τὴν γῆν, ἐφ' ἧς ἐνδόξως ἔπεσεν ὁ Κωνσταντῖνος. 10)
 Δήμιος, δεινῶν ἐργάτης, πρὸς τὸ θῦμα ἐπιπίπτει.
 Σύρεται ὁ πατριάρχης καὶ αὐτοῦ ὁ πῖλος πίπτει.

Ἴνα δὲ κατὰ τὸ σχῆμα
 Τέλειον ἀρθῇ τὸ θῦμα,
 Χεῖρ αὐτὸν ἀνδρὸς ἀγρίου

Εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ πάλιν τίθησι τῷ σεβασμίῳ,

Ὁ ἱερομάρτυς ἤδη φέρεται πρὸς τὸ σχοινίον
 Ἦδη στρατιᾶς ἀγγέλων θεωρεῖ ἐπουρανίων.
 Ὑπὲρ τῶν πιστῶν φροντίζων καὶ εἰς τὰς στιγμὰς ἐκείνας
 Τοὺς πιστοὺς αὐτὸς εὐλόγει χεῖρας ἱερὰς ἐκτείνας.

Πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀτρέμα
 Ὑψωσε τὸ σῦνον βλέμμα,
 Καὶ ἐκπνέων καὶ ἀσπαίρων

«Δέξαι μου, Θεε, τὸ πνεῦμα» ἐτελεύτησε προφέρων 11)

Φαντασίας ἦτο πλάσμα; Ἦτον ὄψεως ἀπάτη;

Ἦ εἰδείχθη χάρις θεία ὄντως θαυμασιωτέτη;

Εἰς τὸν οὐρανὸν ἐφάνη νέφος ἑλαφρὸν καὶ λεῖον,

Καὶ σταυροῦ αὐτοῦ ἐν μέσῳ τὸ τρισέβαστον σημεῖον

Κεντητὸν ὑπὸ ἀστέρων

Ἐλαμψεν, ἐκ τῶν αἰθέρων

Λάμψιν πέμπον θεσπεσίαν

Εἰς τοῦ ἀπηχογησμένου τὴν μορφήν τὴν σεβασμίαν.

Ἐκ παραφορᾶς ἡ χώρα συνταράσσεται ἀγρίας.
 Ἄναιδεις προσφέρει οὗτος πρὸς τὸν ἄπνον λαιδορίας.
 Κατ' αὐτοῦ ἐκεῖνος λίθους καὶ ἀκαθαρσίας ῥίπτει.
 Τρίτος, ῥάβδον ἀνυψῶν, τὸν ἀναισθηταῦντα τύπτει.
     " Ἄλλου στόμ' ἀλιτηρίου
     Ἔπτει πρὸ τοῦ ἁγίου,
     Κ' ἐβλασφήμει δ' ἀχρεῖος
 Ὅν πύλόγησεν ὁ Πλάστης ὁ ὑπάρχων αἰώνιος.

Ἀλλὰ μετὰ τὸν ὄχλου τίς ὁ μετῆμφισμένος
 Ὁ τοῦ ἀπηχογιαμένου βλέπων τὸν νεκρὸν ἀσμένως;
 Σ' ἀνεγνώρισε τὰ πλῆθος τῶν, ὡς σὺ, ἀπλήστων λύκων,
 Ὡ Μυχμούτης, ἔμπροσθέν σου μετὰ σεβασμοῦ ὑπέκον.
     Ἔντρομος ὁ Μουσουλμάνος
     Ψιθυρίζει: «ὁ σουλτάνος.»
     Καὶ τσαούσης καὶ δερβίσης
 Δουλικᾶς, ἐδάφους μέχρη, σὲ προσφέρουν ὑποκλίσεις.

Τρίς ὁ ἥλιος, προβαίνων ἐκ τῆς κυανῆς θαλάσσης;
 Πορφυροχρυσος ἀνέβη τοῦ αἰθέρος τὰς ἐκτάσεις.
 Κ' ἐκ τοῦ ὕφους μετὰ φρίκης βλέπων τὸν ἀνηρτημένον
 Ἀπεκρύπτετο, νεφέλης σκιερᾶς ὀπίσω μένων,
     Ὡς λυπούμενος κ' ἐκεῖνος
     Τὸν θανόντα ἐπωδύνως,
     Καὶ ὡς πένθιμον σημεῖον
 Δίσκον πρὸς τὸν ἱεράρχην ὑποφέσκειτε θεοκνήων.

Αὐταὶ ἀπαύστως ὕβρεις καὶ κραυγαὶ καὶ βλασφημίαι·
 Αἱ αὐταὶ λιθοβολήσεις, σαρκασμοὶ καὶ λοιδορίαι.
 Κ' ἐπὶ χάρτου γεγραμμένην ἀνεγίνωσκε τὸ πλῆθος
 τοῦ θανάτου τὴν αἰτίαν εἰς τοῦ μάρτυρος τὸ στήθος
     πρὸς στιγματισμὸν τῆς θείας
     καὶ μεγάλης ἐκκλησίας·
     «Οὗτος ἦν συμπατριώτης
 τῶν ἐπαναστατησάντων καὶ ἀντάρτης καὶ προδότης.»

Οἱ ἐκτελεσθαὶ ὡσαύτως τῆς βουλῆς τῶν Φαρισαίων,
 οἱ σταυρώσαντες ἀδίκως Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον,
 τὸν υἱὸν καταφρονοῦντες τοῦ Πατρὸς τοῦ αἰωνίου
 Ἐγραψαν ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ ἐνδόξου μαρτυρίου
     Ὅπου ὡς ἐγκληματίας
     Ἀνηρτήθη ὁ Μεσσίας
     μετ' ἀνόμων καὶ φονέων·
 «Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.»

Ποῖα τῶρα νέα ὕβρις τὸν πρῶτον περιμένει ;
 Τίνες, μισαροὶ τὴν ὄψιν, ρυπαρῶς ἐνδεδυμένοι
 τὸ συνηθρισμένον πλῆθος ἀπωθοῦντες διασχίζουσι
 καὶ κακίαν μελετῶντες πρὸς τὸν μάρτυρα βαδίζουσι ;
     οἱ ῥακένδυτοὶ ἐκεῖνοι
     Ἡ τοῦ κόσμου κατασιχύνῃ,
     εἶναι ἄπιστοὶ Ἑβραῖοι,
 τὴν ψυχὴν διεφθαρμένοι καὶ τὸ σῶμα ψωραλέοι.

Εἶναι ἄπιστοι Ἑβραῖοι, συνεργάται τῶν δημίων,
 Προθυμούμενοι δι' ἔργων ν' ἀποδείξουν ἀναξίων,
 Ὅτι ἀληθῶς ὑπάρχουν ἔχγονοι τῶν σταυρωσάντων
 Τὸν υἱὸν τῆς παναμώμου καὶ τὸν πλάστην τῶν ἀπάντων,
     Οἵτινες ὑψοῦντες χεῖρα
     Ἐμαστίγουν τὸν Σωτῆρα,
     Καὶ ἀντὶ διὰ χρυσαίου
 Ἔστειψαν διὰ στεφάνου τὸν Δεσπότην ἀκανθίνου.

Ἀπὸ τῆς ἀγχόνης ἤδη ὁ νεκρὸς κατεβιβάσθη,
 Ἄλλ' αὐτῷ καινὸν μνημεῖον λαξευτὸν δὲν ἤτοιμάσθη.
 Οἱ παράνομοι Ἑβραῖοι σύροντες ἐκ τοῦ σχοινοῦ
 Εἰς τὰς ἀγυῖας τὸ σῶμα περιφέρουν τοῦ ἁγίου,
     Καὶ σωρὸς λαοῦ ὑβρίζων
     Καὶ κραυγάζων καὶ συρίζων
     Συνωθεὶ καὶ συνωθεῖται,
 Καὶ ἀγγελῶν κατόπιν τοῦ θεάματος κινεῖται.

Τοὺς ἀνόσια τελοῦντας δέχεται ἡ παραλία.
 Ἐπὶ πόντου ἀταράχου σιωπὴ καὶ ἡσυχία.
 Εἰς αἰγιαλὸν γελῶντα μόλις ἔπαιζε τὸ κύμα,
 Ὡς νὰ ἔλεγεν ὁ πόντος· « ὦ ληστῶν ἀδίκων θυμα,
     Εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης
     Πρόφθασον νὰ ἡσυχάσης,
     Ἄφοῦ νόμος ἀπανθρώπων
 Τῆς ἐν γῆ σοὶ ἀπαρνέεται ἀγκαλύσεως τὸν τόπον.»

Εἰς τὰ ὕδατα τοῦ κόλπου πλέουσα τοῦ Κερατίου
 Λέμβος ταχυπόρος φέρει τὸν νεκρὸν τοῦ Γρηγορίου.
 Κατὰ τὴν ἐσχάτην ταύτην ἐπονείδιστον πορείαν
 Τοὺς θεοστυγεῖς Ἑβραίους ἔχει οὗτος συνοδίαν.

Συνοδίαν φαινομένην
 Βδελυράν, μεμισθωμένην,
 Ἄλλ' ἀόρατος καὶ θεία

Τοῦ Θεοῦ αὐτὸν προπέμπει ἄνωθεν ἡ εὐλογία.

Πρὸς τὴν γῆν ἡ λέμβος πάλιν ἐλαφρὰ τὴν πρῶραν στρέφει,
 Ἄλλ' ἡ κακοπράγμων μόνη συνοδία ἐπιστρέφει.

Ὁ νεκρὸς τοῦ Γρηγορίου ἐπ' αὐτῆς δὲν κεῖται πλέον·
 Δὲν ἐπαναστρέφει σύμπλους τῶν ἀνόμων Ἰουδαίων.

Εἰς τὴν θάλασσαν τὸ θῆμα
 Εὔρεν ἄσυλον καὶ μνήμα·
 Ἄσυλον, ἐκ τοῦ ὁποίου

Χεὶρ αὐτὸ ἀρπάσει πάλιν, χεὶρ ἀόρατος Κυρίου. 12)

Ἐνῶ εὐθυμὸς ὁ Τοῦρκος βλασφημεῖ καὶ καταράσσεται
 Τὸν νεκρὸν ἐκεῖνον, ὅστις ὕπνον ἤσυχον κοιμᾶται,
 Τῶν ὁμογενῶν τοὺς οἴκους οἰμωγαὶ πικραὶ πληροῦσι·
 Τῶν ὁμογενῶν αἱ γλῶσσαι τὸν θανάτῳ εὐλογοῦσι,

Κ' ἡ μεγάλη ἐκκλησιά,
 Πένθους φέρουσα σημεῖα,
 Θρήνους καὶ κλάθμους ἐκχέει

Καὶ τὸν τετελειωμένον ὀλοφυρομένη κλαίει.

Ἱερεῖς συνηθροισμένοι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου
Τὰ μνημόσυνα τελοῦσι τοῦ ἐκπνεύσαντος ἁγίου.

Ὁ καπνὸς νέκρολιθάνου διαχέει εὐωδίας·
Θρῆνος διακεκομμένος διασχίζει τὰς καρδίας·

Λέξεις πένθους ἀντηχοῦσι·

Λάμπουσαι φωτοβολοῦσι

Φλόγες νεκρικῶν λαμπάδων,

Καὶ ἀκούεται τοιαῦτὰ ὁ χορὸς θρηνώδης ἄδων.

Ἀνεξαντλήτου φῶς πηγῆς;

Ἡ πλάστα οὐρανοῦ καὶ γῆς

Καὶ πάντων τῶν κτισμάτων,

Τὸν μάρτυρα τὸν νέον

Αὐτὸς μετὰ δικαίων

Ἀνάπαυσον πνευμάτων,

Ἐνθα οὐκ ἔστιν ὄδυρμος;

Οὐδὲ καρδίας στεναγμὸς,

Οὐδὲ δακρῶν ἔκροθ,

Ἄλλ' εὐφροσύνη σταθερὰ

Καὶ ἀμετάτρεπτος χαρὰ

Καὶ ἀτελεύτητος ζωή.

Μετά τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ περὶδακρυς καὶ σύννους
 Ὁ Εὐγένιος ¹³⁾ συμφάλλει τοὺς ἐπικηδεῖους θρήνους.

Μὴ, ὦ νέε ποιμενάρχα, μὴ τὸν τεθνεῶτα κλαίης·

Μὴ μετὰ νεκρῶν συνήθων τὸν Γρηγόριον συγγέης.

Ὅσα; ἔλαβε κακώσεις

Ἐπὶ γῆς καὶ ἀτιμώσεις

Τόσης νῦν εὐδαιμονίας,

Κάτοικος τοῦ παραδείσου, ἀπολαύει αἰωνίας.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ο Δ Η Σ Σ Ο Σ

Ἀπέφθινάν με εἰς βάθος καρδίας θαλάσσης, καὶ ἐκ τῶν ἀβύσσων ἀνήγαγές με, καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ᾠδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης προσελάβου με.

ΠΟΙΟΝ ἐπὶ τοῦ Βύξεινου πτερωτὸν προβαίνει πλότον,
 Προσπалаῖον μετὰ τόλμης πρὸς τὴν βίαν τῶν στοιχείων;
 Κυματόπληκτον, τὸ ρεῦμα τῆς θαλάσσης διασχίζει·
 Ἄνεμος εἰς τὰ ἰστία καὶ εἰς τοὺς ἰστοὺς συρρίζει.

Ὁ ἄφρὸς τὸ κύμα στέφει.

Συσσωρεύονται τὰ νέφη,

Καὶ εἰς Ἀπριλίου ὥραν

Ὁ χειμῶν τὸν πόντον κρύπτει καὶ τὴν προσκεμαμένην χώραν.

Πλοῖον, πλέε μετὰ θάρρους· μὴ φοβοῦ τὰς τρικυμίας·
 Ὁ Θεός σε εἰς λιμένα κατευθύνει σωτηρίας.
 Ὁ Θεός, ὁ διὰ λόγου τοὺς ἀνέμους καταστέλλων
 Καὶ τοὺς ναυαγοῦντας, σώζων ἐξ ὑφάλων καὶ σκοπέλων,
 Ὁ Θεός γινώσκει ποῖον
 Μεταφέρεις, ταχὺ πλοῖον,
 Καὶ ἡ χάρις τοῦ Ὑψίστου
 Εὐσεβοῦς εἰς γῆν μονάρχου σ' ὀδηγεῖ καὶ φιλοχρίστου.

Καὶ κατέπαυσεν ἐξαίφνης τῶν στοιχείων ἡ μανία·
 Καὶ κατέπαυσεν ἡ τόση τῆς θαλάσσης τρικυμία.
 Τοὺς ἀνέμους διεδέχθη πνεῦμα οὐριον ἀέρος.
 Ἡλῖος χρυσοῦς ἐφάνη ἐπὶ γαλιηοῦ αἰθέρος.
 Καὶ τὸ ποντοπόρον πλοῖον,
 Τὰ ὑγρά ἴστια κλειον
 Ὑπ' ἀνέμων ἐσχισμένα,
 Εἰς τῆς Ὀδησοῦ εἰσῆλθε τὸν φιλόξενον λιμένα. ¹⁴⁾

Ὀδησὰ, ἡ ἐκ χωρίου πρὸ ἐτῶν ὀλίγων μόλις
 Ἡ μεγάλη γενομένη τοῦ Εὐξείνου πόντου πόλις,
 Εἰς τὴν χώραν, ὅπου κεῖσαι, τοῦ Μωάμεθ ἡ θρησκεία
 Εἶχε πρὶν ἀνυψωμένους μιναρέδας καὶ τζαμιά.
 Φθόγγους Τούρκων ἱερέων
 Δὲν ἀκούεις τώρα πλέον,
 Καὶ ὡς σύμβολον θρησκείας
 Ὁ σταυρὸς τὰς ἱεράς σου ἐπιστέφει ἐκκλησίας. ¹⁵⁾

Ὁδησέ, πλουσία πόλις! Οἱ κεχρυσωμένοι ἄλλοι
 Τῶν βυζαντινῶν ναῶν σου ἀκτινοβολοῦσιν ὄλοι.
 Καὶ μακρόθεν ὁ ναυβάτης, τὸν μυστηριώδη τόνον
 Διακρίνων τῶν μεγάλων, βαρυγδούπων σου κωδῶνων,
     Τοῦ δημιουργοῦ τὴν θείαν
     Ἐνθουμείται παρουσίαν,
     Κ' εὐλαβῶς ὑψόνων χεῖρα
 Τοῦ σταυροῦ ποιεῖ τὸ σχῆμα καὶ δοξάζει τὸν Σωτήρα.

Μεταξὺ τῶν θείων οἴκων τῆς πρὸς τὸν Θεὸν λατρείας
 Ὁ ναὸς ὁ τῆς Τριάδος ἀνυψοῦται τῆς ἀγίας.
 Μέτοικοι, πατρίδα νέων τὴν γῆν ταύτην θεωροῦντες,
 Ἐν αὐτῷ τὸν Ζωοδότην ἀνυμνοῦσι προσκυνοῦντες.
     Τῶν ψαλλόντων οὐρανια
     Κυματίζει ἀρμονία,
     Καὶ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου
 Ἐν αὐτῷ κηρύττ' ἡ γλῶσσα τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Τοῦ ναοῦ ἐντὸς ἐκείνου ἐκ μαρμάρου τάφος κεῖται
 Τὸν Θεὸν ὁ ἐν ἀνάγκῃ παρ' αὐτῷ ἐπικαλεῖται.
 Οὐρανὸς κεχρυσωμένος ἄνωθεν αὐτὸν σκιαρίζει,
 Καὶ τῆς λάρνυκος ὁ λίθος σῶμα τίμιον σκεπάζει.
     Λάμπριν χύνει θεσπεσίαν
     Φῶς εἰς ἀργυρᾶν λυχνίαν,
     Καὶ πλησίον τοῦ μνημείου
 Ἐπ' αἰσθημάτων τὸ στήθος κυριεύεται ἀγίου.

Ὁ νεκρὸς ἐκεῖ ἐκείνου τοῦ ἀδίκως φονευθέντος·
 Ὁ νεκρὸς τοῦ παρανόμως εἰς τὴν θάλασσαν ριφθέντος.
 Κηδευθεὶς ἐκεῖ ἐτέθη ὁ νεκρὸς τοῦ Γρηγορίου
 Εἰς ἡσύχους κόλπους ὕπνου εὐσεβοῦς καὶ μακαρίου,
     Ὁ ἐγκαταλελειμμένος
     Καὶ ταφῆς ἐστερημένος
     Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου
 Μνήματος κατηξιώθη περιδόξου κ' αἰωνίου.

Ὡ διαφορὰ συμβάντων! Ὡ ἀντίθεσις ὁποῖα!
 Ἐν Βοσπόρῳ ποῖα χλεύη, ἐμπαιγμὸς καὶ ἀτιμία!
 Κ' ἐν τῇ πόλει τοῦ Εὐξείνου ποῖα δόξα, ποῖον κλέος
 Τὸν κλεινὸν νεκρὸν ἐδέχθη τοῦ κλεινοῦ ἀρχιερέως!
     Ἵβρις ποῖα, δόξα ποῖα
     Καὶ διάφορος πορεία
     Ἐκ τῆς γῆς πρὸς χαῖνον κύμα,
 Κ' ἐκ θαλάσσης πολυφλοίσβου πρὸς γαληνιαῖον μνήμα!

Σὺ δ' ὑποστὰς τοιαῦτα τραύματα πικροῦ θανάτου
 Καὶ ἐκ χάριτος ἐκλάμπων θεϊκῆς καὶ ἀοράτου·
 Ὁ μετὰ πομπῆς μεγάλης, μετὰ μεγαλοπρεπείας
 Ἐνεχθεὶς ὑπὸ τὴν στέγην τῆς ἐσχάτης κατοικίας,
     Σὺ τὸ πνεῦμα φώτισέ μου,
     Σὺ τὸν νοῦν ἐδήγησέ μου,
     Ἴνα, ὡς τὰς συμφορὰς σου,
 Τὴν πομπὴν σκιαγραφήσω τῆς ἐνδόξου ἐκφορᾶς σου.

Ἦλιος ἐκ τῆς θαλάσσης φωταυγῆς ἀνέδου μόλις
 Ὁ λαὸς κινεῖται σύμπας· συνταράσσεται ἡ πόλις.
 Ἦχηρῶν κωδῶνων τόνος ἐκ τῶν κωδωνοστασιῶν
 Διαδίδεται πενθίμως, ἐκφορὰν νεκροῦ μηνύων.

Ἱερεῖς, λαμπαδοφόροι,
 Στρατηγέται, ὄπλοφόροι,
 Ξένοι, χωρικοὶ, πολῖται

Συνωθούμενοι δεικνύουν, ὅτι μέγα τι τελεῖται.

Τοὺς σφοδροὺς ἀκούεις κρότους ἐκ τῆς κυανῆς θαλάσσης
 Ἄντηχούντας εἰς ἀπάσας τοῦ αἰθέρος τὰς ἐκτάσεις ;
 Τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα σύμπαντα πυροβολοῦσι·
 Πένθιμοι αὐτὰ σημαῖαι κυματίζουσαι κοσμοῦσι.

Ὁ καπνὸς τὴν ὄχθην κρύπτει
 Καὶ τὴν θάλασσαν καλύπτει,
 Καὶ φλογῶν ἀπείρων γλώσσαι

Διαλάμπουσι, τὸ σκότος τοῦ καπνοῦ διαπερῶσαι. ¹⁶⁾

Τὸν νεκρὸν ἰδοὺ ἀνείλον καὶ ἡ ἐκφορὰ τελεῖται.
 Ἐλαφρὰ ἡ χώρα τρέμει καὶ ἡ θάλασσα κινεῖται.
 Ἔνθεν κ' ἔνθεν στρατιῶται, κατὰ στίχον τεθειμένοι,
 Περιμένουσι, καὶ πρῶτον ἀργυρόχρυσαν προβαίνει

Ἐν τῷ μέσῳ φαναρίων
 Μέγα τοῦ σταυροῦ σημεῖον,
 Καὶ κατόπιν αἱ σημαῖαι

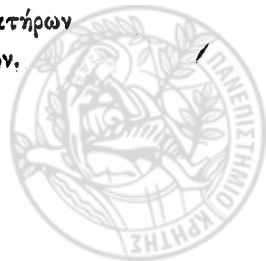
Τῶν ἐκκλησιῶν ὑψοῦνται πολυχρώματοι, ὠραῖαι. ¹⁷⁾

Εἷς κρατεῖ τῶν διακόνων ἱεράρχου βακτηρίαν·
 Ἄλλοι φέρουσι τὸ πῶμα τῆς σοροῦ εἰς τὴν κηδεῖαν.
 Ἐκ χρυσοῦ προσκεφαλίου εἰς τὴν λάμπην τοῦ ἤλιου
 Οἱ ἀδάμαντες ἀυγάζου βραυτίμου ἐγκολπίου·
     Μετ' αὐτὸ μετ' εὐπρεπείας
     Χρυσοκέντητος μανδύας
     Φέρεται ἀρχιερέως,
 Δῶρα θεοσεβεστάτου, φιλοκάλου βασιλέως. 18)

Τῶν νεκρῶν τὸ ἄσμα ψάλλων ὁ χορὸς τῆς ἐκκλησίας
 Καλλιφώνως διαχέει πενθηφόρους μελωδίας.
 Ὅπισθεν αὐτοῦ ὁ κληρὸς ἐπακόλουθος κινεῖται,
 Μοναχοὶ σὺν διακόνους, ἱερεῖς, ἀρχιμανδρίται,
     Καὶ τριάς ἀρχιερέων
     Ἐρχομένη τελευταίον. 19)
     Ἄλλ' ἰδὲ λαμπρότης ποῖα
 Ἐπεταὶ αὐτῶν κατόπιν ἄρρητος καὶ θεσπεσία.

Ἐφ' ἀμάξης ὑπὸ ἵππων ἐξ γενναίων ἐλκομένης
 Εἰς ταφὴν ὁ πατριάρχης φέρεται τῆς οἰκουμένης.
 Μελανοσκεπεῖς οἱ ἵπποι ὡς πενθοῦντες προχωροῦσιν.
 Ἴπποκόμοι μαυροφόροι ἐξ τοῦς χαλινοὺς κρατοῦσιν·
     Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας
     Τῆς ἀμάξης τῆς κηδεῖας
     Τετρακτὺς θυμιατῆρων
 Διαχέει πρὸς τὸν ἄπνουν ἀναθυμιάσεις μύρων.

Ἱερεῖς ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν συμπροχωροῦσι
 Καὶ διάχρυσον σκιάδα ἐπὶ τὸν νεκρὸν κρατοῦσι·
 Καὶ διάσημοι πολίται περὶ τὸ νεκροφορεῖον
 Σκυθρωποὶ, τῶν ἱερέων συμβαδίζουσι πλησίον.

Καὶ λαμπάδες καὶ κηρία

Καὶ νεκρώσιμα σημεῖα

Εἰς παράταξιν ὠραίαν

Τὴν ὁδὸν αὐτοῦ κοσμοῦσιν ἐπὶ γῆς τὴν τελευταίαν.

Ἵδιοικητὴς κατόπιν. ²⁰) Ποῖον θέαμα ὠραῖον
 Παριστάνει τῶν ἐν τέλει πλήθος ἄμετρον συρρέον!
 Ἐπωμίδες, ἀριστεία καὶ χρυσὸς συσσωρευμένος,
 Χεῖμαρος βραδὺς προβαίνει, χεῖμαρος κεχρυσωμένος.

Ἵλαὸς ἐξῆς κινεῖται·

Ξένοι, χωρικοὶ, πολῖται

Πᾶν διάστημα πληροῦσι,

Καὶ ὡς κύματα θαλάσσης καὶ ὠθοῦνται καὶ ὠθοῦσι.

Ἐτυχε τιμῆς τοιαύτης ὁ νεκρὸς τοῦ Γρηγορίου,
 Ἀνταξίου τοῦ ἐνδόξου καὶ κλεινοῦ του μαρτυρίου.
 Ἄν δ' ἐθρήνησεν ὁ Ἕλλην, στεναγμὸς ἐἀνέχθη,
 Ἦ θανὴ τοῦ πατριάρχου ἐν βραχεὶ ἐξεδικήθη.

Μετὰ δουλικούς αἰῶνας,

Μετὰ μάχας, μετ' ἀγῶνας

Ἐλαμψε χαρᾶς ἡμέρα,

Κ' ἔκτοτε αὐτονομεῖται ἡ Ἑλλάς ἢ ἐλευθέρᾳ.

Α. ΚΑΤΑΚΟΤΙΖΗΝΟΙ

Και ἡ μνήμη τοῦ δικαίου ζήσεται μετ' ἐγκωμίων,
 Ὡς ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου διὰ κύκλων αἰώνιων
 Νέος πάντοτε καὶ λάμπων τὰς ἐκτάσεις ἀναβαίνει,
 Καὶ τὴν δόξαν καὶ τὸ κράτος τοῦ Δημιουργοῦ ἐμφαίνει.
 Καὶ παντὸς ἀνθρώπου γλώσσα
 Πρὸς αὐτὸν ἐνθουσιῶσα
 Αἶνον φθέγγεται καὶ θρῆνον,
 Πρὸς αἰσχύνην τῶν βαρβάρων καὶ πρὸς δόξαν τῶν Ἑλλήνων.

ΤΕΛΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ.

1. Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος, δὴ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Πάσχα 1821 τὸν δι' ἀγχόνης ἐν Κωνσταντινουπόλει λαβὼν μαρτυρικὸν θάνατον, ἐγεννήθη ἐν Δημητσάνῃ τῆς Πελοποννήσου ἐν ἔτει 1745 ἐκ πατρὸς Ἰωάννου Ἀγγελοπούλου, Γεώργιος ἐν τῷ θεῷ βαπτίσματι ὀνομασθεῖς. Ὁ Γρηγόριος τρις ἐκόσμησε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, καὶ πρῶτον μὲν ἐν ἔτος καὶ μῆνας 65· δεύτερον δὲ, ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1806 μέχρι 1808, δύο ὄλα ἔτη· τρίτον δὲ ἀπὸ Ἰανουαρίου 1819 μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Τὸ κτίριον τῶν πατριαρχείων, οἷον ὑπάρχει τὴν σήμερον, ἐκτίσθη συνεργείᾳ καὶ συνδρομῇ αὐτοῦ· καὶ τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον χρεωστεῖται εἰς αὐτὸν, ὅς καὶ τὸ κιβώτιον τοῦ ἐλέους συνέστησε πρὸς περιθαλψὴν ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων. Χρηματίσας μητροπολίτης Σμύρνης συνήργησεν, ὥστε ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Φωτεινῆς ν' ἀνακτισθῇ οἷος φαίνεται μέχρι σήμερον.

2. Τοῦ Ὑψηλάντου εἰς Μολδαυίαν εἰσελθόντος (10 Φεβρ. 1821) ἐφρονεύθησαν οἱ ἐν Γαλαζίῳ τοῦρκοι ἔμποροι· ὡς ἐκ τούτου, ἀρχομένου τοῦ Μαρτίου, ἐφυλακίσθη ὁ μητροπολίτης τῆς Ἐφέσου Διονύσιος ὁ Καλλιάρχης, ὡς ἔχων ἀδελφὸν ἐν Μολδαυίᾳ, καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπεκεφαλίσθησαν ὅσοι τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισήμων εἶχον συγγενεῖς ἐν Μολδοβλαχίᾳ. Οἱ ἄλλοι ἀρχιερεῖς ἐφυλακίσθησαν ἀκολούθως.

3. Τὴν Κυριακὴν τῶν βατῶν (1 Ἀπρλ. 1821) περὶ ὄρθρον

βαθὺν, σωρὸς τροφίμων σπουδαστῶν (σοφτᾶδων), ἐξελθόντες τῶν σχολείων (Μενδρεσέδων) συνέρρευσαν μετ' ἀλαλαγμῶν εἰς τὴν τότε μικρὰν ἐκκλησίαν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ πυρπολήσαντες κατέσκαψαν αὐτήν.

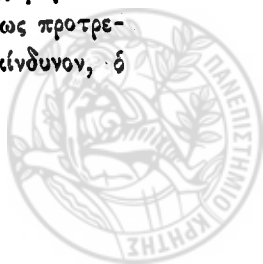
4. Ὁ μέγας διερμηνεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Μουρούζης ἀπεκεφαλίσθη τὴν πρωίαν τῆς μεγάλης Δευτέρας (2 Ἀπρλ. 1821) παρὰ τὴν μεγάλην πύλην τοῦ παλατιοῦ Βαπ-χουματιού. Ἦν δὲ ἀνεψιὸς Δημητρίου τοῦ Μουρούζη, μεγάλου καὶ αὐτοῦ διερμηνεῶς γενομένου καὶ ἀποκεφαλισθέντος ἐν Σούμλα 1812. Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν ἐσφάγησαν ἢ ἐκρεμάσθησαν καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι, ὅσοι μάλιστα κατήγοντο ἐκ Πελοποννήσου.

5. Οἱ Κατόλικοι τοῦ Γαλατᾶ ἐπέχαιρον εἰς τὴν συμφορὰν τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ φράτορες αὐτῶν ἔψαλζν δοξολογίαν, μαθόντες, ὅτι ὁ πατριάρχης ἀπηγχονίσθη.

6. Ὁ αἰδιμος πατριάρχης ὠδηγήθη ὑπὸ τοῦ κεσεδάρη εἰς τὸ κατὰ τὸ Βυζάντιον λεγόμενον παράλιον ἐξώστεγον (Γιαλκιόσκι), κάκειθεν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ παλατιοῦ, ὅπου κεῖται ἡ περιοχὴ τῶν οἰκημάτων τοῦ ἀρχικηπουροῦ, καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐξωστέγου ἐπέβη εἰς τὸ ἀκάτιον.

7. Ὁ αἰδιμος ἐφέρθη πρὸ τῶν προπυλαίων τοῦ πατριαρχείου, ὅπου εἰσι θύραι τρεῖς· μία μὲν δεξιὰ, φέρουσα εἰς τὰ πατριαρχικὰ δωμάτια· ἑτέρα ἀριστερά, ἄγουσα εἰς τὴν αὐλὴν τῆς ἐκκλησίας, καὶ μέση ἡ τῶν οἰκημάτων τῶν κληρικῶν. Πρὸ τῆς μέσης ταύτης ἀπηγχονίσθη ὁ πατριάρχης. Τὸ σχοινίον ἦν ἐξηρητημένον ἐκ ζύλων, ὑπεράνω τῆς θύρας ἐμπεπηγμένων.

8. Ἠδύνατο ὁ πατριάρχης ν' ἀποφύγη διὰ τῆς φυγῆς τὸ τραγικὸν τέλος· ἀλλὰ, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων ἐγκαίρως προτρεπόμενος, καὶ αὐτὸς δὲ γινώσκων τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ὁ

καλός ποιμήν οὐκ ἐγκατέλιπε τὸ ποίμνιον, φοβούμενος, καὶ δικαίως, ὅτι διὰ τοῦ τοιούτου, βεβαιωθείσης τῆς τῶν δημογυνῶν ἐνοχῆς, ἤθελε πέσει κατ' αὐτῶν ἡ τρομερὰ μάχαιρα τῆς ἐκδικήσεως.

9. Διάδοχος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἦν Εὐγένιος ὁ ἀπὸ Πισιδίας.

10. Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔπεσεν ἐνδόξως μαχόμενος κατὰ τοῦ κατακτητοῦ τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου Μωάμεθ τοῦ 6'. 1453.

11. Τέσσαρας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα ἤτησεν ὁ ἀρχισατράπης παρὰ τοῦ Σεχουλ-Ἰσλάμη ῥήτρην (φετῶν) εἰς νομικὴν καταδίκην τοῦ πατριάρχου. Ὁ εὐσυνειδήτος Τούρκος, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἀποδείξεις τοῦ ἐγκλήματος, ἀπηνήθη τὸ αἰτούμενον ὅθεν ἐπέμφθη εἰς ἔξορίαν καὶ, ἀπαχθεὶς διὰ νυκτός, ἐθανατώθη πλησίον τῆς Χαλκηδόνος. Ἐξέδωκε δὲ τὴν ἀπόφασιν ὁ διάδοχος αὐτοῦ, ὅστις μετὰ τρεῖς μῆνας ἔλαβεν ἄδειαν ἵν' ἀπέλθῃ εἰς Μέκκαν καὶ Μεδίαν προσκυνήσων τὰ ἱερά τοῦ Μωάμεθ. Ἐνῶ δ' ἔπλεε παρὰ τὴν Χίον, ἐνέπεσε τὸ πλοῖον εἰς τὸν στόλον τῶν Ἑλλήνων, αὐτὸν δ' αἰχμαλώτον γενόμενον ἐκρέμασαν οἱ Ἕλληνας ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ πλοίου, χωρὶς νὰ γινώσκωσιν, ὅτι φονεύουσι τὸν ἐκδόντα τοῦ πατριάρχου τὴν καταδίκην.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἀπηγχονίσθησαν καὶ οἱ τρεῖς μητροπολίται, ὁ Ἐφέσου Διονύσιος ὁ Καλλιάρχης, ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Ἀγχιάλου Εὐγένιος. Ὁ Δέρκων Γρηγόριος, ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Ἀδριανουπόλεως καὶ ὁ Τυρνόβου ἀπηγχονίσθησαν τὸν Ἰούνιον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Κωνσταντι-

νουπόλει, πρὸς οἷς προστεθῆτω καὶ ὁ φόνος τοῦ ἐπισκόπου Θεοδωρουπόλεως Ἀνθίμου ἐν τῷ μεγάλῳ βέυματι καὶ ἄλλων κληρικῶν. Ὁ πρῶην πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος ἀπηγχονίσθη ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ, ὡς ὁ Σωζοπόλεως Παΐσιος, ὁ Γάνου καὶ Χώρας Γεράσιμος, ὁ Μυριοφύτου Νεόφυτος, ὁ Σεβρῶν Χρυσανθος, ὁ Ἄρτης, ὁ Λαρίσης, ὁ Ἰωαννίνων, ὁ Γρεβενῶν, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων καὶ ἄλλων κληρικῶν καὶ ἄλλοι πολλοί.

Ἡ τοιαύτη τῶν σουλτάνων κακουργία καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων παθήματα χρονολογῶνται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ τοῦ 6'. 8ς, ἐκθρονίσας τῷ 1469 τὸν τέταρτον μετὰ τὴν ἄλωσιν πατριάρχην Ἰωάσαφ, κατήσχυε δημοσίως κείρας τὴν πολιὰν αὐτοῦ γενειάδα. Ὁ Μωάμεθ οὗτος περιωρίσθη μέχρι τοῦ τοιούτου εἶδους τῆς ποινῆς, ὡς δωρησάμενος μετὰ τῶν ἄλλων προνομίων καὶ τὸ ἀδικτον τῆς τοῦ πατριάρχου ζωῆς· ἀλλὰ Μουράτ ὁ δ'. κατὰ τὸ 1638 ἐπνίξε τὸν πεντάκις πατριαρχέυσαντα σοφὸν Κύριλλον τὸν Λούκαριν. Μωάμεθ ὁ δ'. κατὰ τὸ 1650 κατεπόντωσε τὸν πατριάρχην Παρθένιον τὸν δξύν, ἐμβιβάσας εἰς πλοιάριον πρὸς ἐξορίαν δῆθεν. Ὁ αὐτὸς σουλτάνος κατὰ μὲν τὸ 1657 ἀπηγχόνισε τῷ Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου τὸν ἀπὸ Χίου πατριάρχην Παρθένιον, κατὰ δὲ τὸ 1659 ἀπηγχόνισεν ἐν Προύσση τὸν τῆς πατριαρχείας ἐκπεσόντα Γαβριήλ, καὶ μετ' ἐλίγας ἡμέρας, ἐν Προύσση ὡσαύτως, τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σερβίας Γαβριήλ. Κατὰ τὸ 1769 ἐστρεβλώθη ὁ ἀπὸ Λαρίσης πατριάρχης Μελέτιος. Ἄλλοι δὲ πατριάρχαι ἄλλους ὑπέστησαν βασανισμοὺς καὶ ὕβρεις καὶ ἀτιμώσεις.

12. Οἱ Ἑβραῖοι, προσδέσαντες πέτραν εὐμεγέθη εἰς τὸ σχοινίον, ἐνέβαλον τὸ πολύθλον σῶμα εἰς ἀνάτιον καὶ ἀπαγαγόντες ἔρριψαν αὐτὸ εἰς τὸ μέσον τοῦ Κερατίου κόλπου. Αὐτόπται μαρτυροῦσιν, ὅτι προσδεθείσης τῆς πρώτης πέτρας τὸ ἱερὸν λείψανον οὐ κατέδυ· τότε προσέδεσαν καὶ δευτέραν μείζονα ἐκ τῆς μέσης τοῦ νεκροῦ, ἀλλὰ καὶ αὕτη οὐκ ἤρκεσαν εἰς καταβύθισιν αὐτοῦ. Τέλος οἱ Ἑβραῖοι κατσπάραξαν τὴν κοιλίαν τοῦ μάρτυρος πρὸς εὐχερεστέραν ἐπίτευξιν τοῦ σκοπομένου.

13. Τοῦ ἁγίου λειψάνου εἰς τὴν θάλασσαν ριφθέντος, ὁ πατριάρχης Εὐγένιος κατέβη δακρυρροῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐτέλεσε τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν μετὰ τῶν παρατυχόντων ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν.

14. Ὁ νεκρὸς τοῦ ἱερομάρτυρος, ριφθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, ἀνέδου συνεπιφέρων παρασυρόμενον τὸ σχοινίον, καὶ φερόμενος ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆδε κάκεισε, τὸ ἑσπέρας τῆς 16 Ἀπριλίου, ἐκολλήθη εἰς τὰ πλάγια τοῦ πλοίου τοῦ πλοίαρχου Μαρτίνου Σκλάβου τοῦ Κεφαλλῆνος. Ἀναγνωρισθέντος τοῦ πατριάρχου ὑπὸ τοῦ εἰς τὸ αὐτὸ πλοῖον καταφυγόντος πατριάρχικου πρωτοσυγγέλλου, ὁ εὐσεβὴς πλοίαρχος, ἅμα νυκτὸς ἐπεληούσης, ἀνεβίβασε τὸ ἱερὸν λείψανον εἰς τὸ πλοῖον καὶ τῆ ἐπαύριον, ὄρθρου βαθέος, ἐξέπλευσε πρὸς Ὀδησσόν. Ὁ πλοῦς ἐγένετο λιάν διεξοδικός, ἕνεκα τῶν ἐπικρατούντων ἐναντίων ἀνέμων, καὶ ὁμως ὁ νεκρὸς ἀφίκετο ἀβλαβῆς καὶ ἄσηπος εἰς Ὀδησσόν, καὶ πληγὴ τις ἐπὶ τῆς παρεκκείρας ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν ἔχεεν ἀπαύστως αἷμα, ἐξ οὗ εὐσεβεῖς τινες, βάψαντες τεμάχια βάμβακος, φυλάττουσιν αὐτὰ μέχρι σήμερον.

15. Ἡ παράλιος χώρα, ἐφ' ἧς κείται ἡ Ὀδησσός, κατεκρα-

ταίτο μέχρι τοῦ 1794 ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὴν θέσιν τῆς πόλεως κατείχε τουρκικὸν χωρίον μετὰ μικροῦ φρουρίου, Χατζῆ-βέη καλούμενον.

16. Ἐκφερομένου τοῦ λειψάνου τοῦ πατριάρχου πάντα τὰ ἐν τῷ λιμένι τῆς Ὀδησοῦ πλοῖα, ἔχοντα τὰς σημαίας ἀναπεπταμένας κατὰ τὸν πένθιμον τρόπον, ἤρξαντο πυροβολοῦντα· καὶ τὰ μὲν πολεμικὰ ἐκανονοβόλησαν ἀνὰ 104, ὁμοίως καὶ τὸ φρούριον, τὰ δ' ἐμπορικὰ ἀνὰ 51.

17. Τὸ λείψανον ἐφέρθη εἰς τὴν καθεδρεύουσαν ῥωσικὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως, ὅθεν μετὰ τρεῖς ἡμέρας μετακομίσθη καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Τριάδος.

18. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, μαθὼν διὰ ταχυδρόμου τὰ περὶ τοῦ πατριάρχου, ἐδάκρυσε καὶ διέταξε μεγαλοπρεπῆ τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ, καὶ δώροις βασιλικοῖς ἐτίμησε τὸ λείψανον, πέμψας στολὴν δλόχρυσον πατριαρχικὴν καὶ μίτραν πολυτιμοτάτην καὶ ἐγκόλπιον ἀδαμαντοκόλλητον.

19. Τὴν ἐκφορὰν συνώδευσαν τρεῖς ἀρχιερεῖς· ὁ Δρύσταξ Κύριλλος, ὁ Εἰρηνοπόλεως Γρηγόριος καὶ ὁ Βενδερίου καὶ Ἀκερμανίου Γρηγόριος.

20. Ὁ τὴν νεκρικὴν πομπὴν παρακολουθήσας γενικὸς διοικητὴς τῆς μικρᾶς Ῥωσσίας ἦν ὁ κόμης Ἀλέξανδρος ὁ Λανζερών.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τυφλαί λέξ. 95

